

Arenen lausunto Työvoima-, koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointijärjestelmän kehittämisen –loppuraportista

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene katsoo loppuraportissa esitettyjen yleistavoitteiden vievän ennakointijärjestelmää suunnitelmallisempaan ja tarkoituksenmukaisempaan suuntaan. Raportissa esitetyt tavoitteet lisätä poikkihallinnollista yhteistyötä ja tuottaa osaamisperusteista ennakointitietoa parantavat ennakointitiedon käytettävyyttä.

Esitykset rakentuvat nykyisen ennakointijärjestelmän perustalle korostaen eri toimijoiden osallisuutta. Raportissa todetaan, että nykytila luo pääosin erinomaisen perustan tulevaisuuden muutosten ennakointiin.

Analyysissa ei kuitenkaan ole huomioitu, että osaamis- ja koulutustarpeiden ennakoinnista huolimatta työelämä on ainakin 15 vuoden ajan kohdannut pahenevaa osaajapulaa ja työvoiman kohtaanto-ongelmaa. Tämä huomioiden analyysi olisi voinut tuottaa toisenlaisen johtopäätöksen nykytilan vahvuuksista.

Digitalisaatio kokonaisuudessaan avaa ennakoinnille uusia mahdollisuuksia ja jopa tiedonlähteitä, jotka olisi voitu nostaa selkeämmin esitysten pohjaksi.

Väestökehityksen myötä Suomi on siirtynyt pysyvään osaaaja- ja työvoimapulan aikaan, jossa eri alueet, toimialat ja ammattialat kilpailevat keskenään ihmisistä. Raportista jäi puuttumaan analyysi siitä, miten muuttunut yhteiskunnallinen ja työmarkkinatilanne pitäisi huomioida ennakointijärjestelmässä

Keskeiset kannat:

- Arene ei pidä tarpeellisena luoda uutta, raskasta keskipitkän aikavälin ennakointimallia. Keskipitkän aikavälin ennakointi voidaan toteuttaa tarvittaessa lyhyen ja pitkän aikavälin synteisinä.
- Korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien tulee olla aktiivisesti mukana osaamisperusteisen ja alueellisen ennakoinnin kehittämässä.
- Ennakointitiedon viestinnän ja vaikuttavuuden edistämiseksi tulisi kiinnittää huomiota tuotetun tiedon muotoiluun ja popularisointiin.
- Korkeakoulujen Digivisio-työllä on merkittävä yhtymäkohta ennakointijärjestelmän kehittämisen kanssa. Digivisio tulisi huomioida tiedon yhteensopivuuden ja päällekkäisen työn välttämiseksi.

Lyhyen aikavälin ennakointi

Lyhyen aikavälin ennakkoinnin kannalta on ensisijaista kehittää osaamisperusteista ennakointia. Osaamisperusteisella ennakkoinnilla kykenemme parantamaan jatkuvan oppimisen koulutuspalveluiden ja lyhyiden koulutusten kohdentumista. Raportissa esitetyt toimet osaamisperusteisen ennakkoinnin tekoon eivät kuitenkaan ole riittäviä, sillä korkeakoulujen osaamista suunnittelussa, luokittelussa ja tiedonkeruussa tulisi käyttää paremmin hyödyksi. Korkeakouluilla ja muilla koulutuksen järjestäjillä on paras ymmärrys osaamisen tunnistamisessa ja luokittelussa. Korkeakoulujen käynnistämä Digivisio-hanke tulee tukemaan osaamisperusteisen ennakkoinnin toteuttamista.

Korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien roolia teossa alueellisessa ennakointityössä tulee vahvistaa. Erityisesti ammattikorkeakouluilla on tiiviit yhteydet työelämään ja siten erinomainen ymmärrys omien alueidensa elinkeinoelämän ja julkisen sektorin osaamistarpeisiin ja tarpeiden kuvaamiseen osaamisperusteisessa muodossa.

Keskipitkän aikavälin ennakointi

Uuden ennakointivälineen kehittäminen keskipitkän aikavälin ennakointia varten ei ole tarpeellista tai vähintäänkin sen tulisi olla rakenteeltaan varsin kevyt. Korkeakoulujen kannalta keskipitkä aikavälin ennakointi on ongelmallinen, sillä keskipitkän aikavälin ennuste saattaa johtaa tutkintotavoitteiden suurempaan tempoiluun. OKM:n ja korkeakoulujen välillä tutkintotavoitteista käytävien neuvottelujen tueksi riittävät hyvin pitkän aikavälin ennakointitiedot. Esitetty tutkintoennustemalli voidaan toteuttaa pitkän aikaväline ennakointitietojen pohjalta tai lyhyen ja pitkän aikavälin synteessin pohjalta.

Keskipitkän aikavälin ennakointiin esitetyt toimet tulisi jakaa lyhyen ja pitkän aikavälin tehtäviksi. Tutkintoennusteen teko olisi luontevasti pääasiassa osa pitkän aikavälin ennakointia, kun taas toimiala- ja ammattirakenne-ennusteet kuuluisivat lyhyen aikavälin ennakkoinnille. Osaamistarpeiden ennakointia tulee tehdä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Pitkä aikaväli

Arene kannattaa mallia, jossa pitkän aikavälin ennakointi olisi pysyvässä tutkimusyksikössä osana korkeakoulua tai tutkimuslaitosta. Hankeperustainen tutkimus- ja tiedonkeruu ei ole järkevää työssä, jossa pyritään luomaan pitkän aikavälin päivittyvää ennustetta osaamistarpeiden kehityksestä. Tutkimusyksikön tulee olla monitieteinen siten, että työssä on mukana ekonomistien lisäksi muiden alojen edustajia.

Luokitusten kehittäminen

Arene kannattaa raportin esitystä, jonka tavoitteena on alue-, toimiala-, ammatti-, koulutus- ja osaamislukitusten nykyistä paremmin yhteensovittaminen eri aikaväleillä. Yhteensovittaminen edellyttää aktiivista keskustelua korkeakoulujen, koulutusten järjestäjien ja muiden toimijoiden kanssa.

Korkeakoulut käynnistivät vuonna 2019 yhteisen Digivisio-hankkeen, jonka tarkoituksena on avata oppimisen kansalliset tietovarannot yksilön ja yhteiskunnan käyttöön. Hankkeen myötä oppijan on tarkoitus saada käyttöönsä oman oppimisdatansa ja -profiilinsa sekä uusimman tiedon työmarkkinoiden kehittymisestä. Jotta tämä tieto voitaisiin ottaa tehokkaasti ennakoinnin käyttöön, on korkeakoulujen Digivisiossa tekemä työ otettavat huomioon ennakointiluokittelujen suunnittelussa. Digivisio tulee tuottamaan laajan tietovarannon korkeakoulujen tuottamasta osaamisesta. Raportissa esitetään, että osaamislukituksen tulisi perustumaan OEF:ssä kaudella 2017-2020 luotuun luokittelujärjestelmään. Tätä luokittelua on varmasti tarpeen tarkastella uudelleen tästä näkökulmasta.

Tietoalusta ja -palvelut

Tietoalustan ja -palveluiden osalta toimet tulee koordinoita siten, ettei tehdä päällekkäistä työtä jo käynnissä olevien hankkeiden tai prosessien kanssa. Toimiva tietoalusta edellyttää yhteisten luokitusperiaatteiden kehittämistä ja toimivien rajapintojen kehittämistä erilaisten tietovarantojen välille. Tietoalustaa suunniteltaessa tulee myös varmistaa alustan selkeys, erityisesti tilanteessa, jossa alustalle kerätään eri laatuista ja mitallista dataa erilaisista lähteistä.

Vaikuttavuuden ja viestinnän kehittäminen

Ennakointitiedon vaikuttavuuden kannalta keskeistä on tuotetun tiedon selkeys. Osaamisen ennakointifoorumin keskeinen haaste on ollut tuotetun ennakointitiedon epämääräisyys ja viestinnän vähäisyys. Tietoa ei ole esitetty riittävän selkeässä muodossa ja julkisessa keskustelussa ennakointitieto on jäänyt taka-alalle, jolloin tiedon käyttö esimerkiksi koulutuspoliittisen päätöksenteon apuna on ollut näkymätöntä.

Yksittäisen korkeakoulun kannalta tärkeimmät ennakointitiedot liittyvät alakohtaisiin ja alueellisiin koulutustarpeisiin. Myös yleisten generalien osaamistarpeiden muutokset ovat tietoa, jota korkeakoulut käyttävät omien koulutuksiansa päivittämiseen.

Resurssointi ja organisointi

Resurssoinnin ja organisoinnin osalta korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien rooli ennakointiprosessia jää raportissa kovin pieneksi. Erityisesti osaamislukitusten kehittämisessä korkeakoulujen rooli tulee olemaan merkittävä, sillä korkeakoulujen Digivisio tulee ohjaamaan osaamiskokonaisuuksien muodostumista.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry